

PKO Bank Polski

KOMPLET SCENARIUSZY LEKCJI O FINANSACH DLA NAUCZYCIELA

Lekcja 4, klasy IV-VI
Czy pieniądze są nam potrzebne?

**Materiał został objęty
patronatem honorowym
Ministra Edukacji Narodowej**

**MINISTER
EDUKACJI
NARODOWEJ**

PKO Bank Polski

Lekcja 4 Klasy IV-VI

CZY PIENIADZE SĄ NAM POTRZEBNE?

CZY PIENIĄDZE SĄ NAM POTRZEBNE?

WPROWADZENIE MERYTORYCZNE:

W historii ludzkości pieniądź miał bardzo różne formy. Płacąc za dobra w różnych miejscach na świecie używano rozmaitych towarów i przedmiotów, które pełniły rolę pieniądza. Na przykład w niektórych prowincjach Imperium Rzymskiego jako waluty używano soli. Muszle morskie i tytoń pełniły te funkcje w Ameryce Północnej w czasach kolonialnych. Pieniądzem były też zboże, paciorki lub skórki upolowanych zwierząt. W obozach jenieckich w czasie drugiej wojny światowej rolę pieniądza odgrywały czasem papierosy. Pieniądź to cokolwiek, co jest ogólnie akceptowane jako środek zapłaty za zakupione dobra i usługi.

Pieniądź pełni kilka podstawowych funkcji:

- wyraża wartość dobra lub usługi, wskazując, ile jest warta dana rzecz w przeliczeniu na inne. To ułatwia handel, np. kiedy wymyślono pieniądź, ludzie nie musieli już zastanawiać się, czy warto wymienić ryby na tkaninę. Umieli przeliczyć wartość ryb w obowiązującej walucie i stwierdzić, czy jest taka sama, jak wartość proponowanej przez kupca tkaniny,
- mierzy płatności odroczone, które mogą być dokonywane dopiero w późniejszym czasie; umożliwia zaciąganie pożyczek, które będą spłacone w przyszłości. Jeśli kupiec potrzebuje środków, by za nie zakupić towary, którymi będzie handlował w przyszłości, może zaciągnąć pożyczkę. Spłaci ją w przyszłości – wtedy, gdy sprzeda towary,
- jest środkiem tezauryzacji (przechowywania bogactwa) – przechowywania wartości, dzięki któremu ludzie mogą odłożyć część dochodu i wydać go dopiero w przyszłości, wiedząc, że oszczędności nie stracą swojej wartości,
- stanowi powszechnie akceptowany środek płatniczy.

Współcześnie występują następujące rodzaje pieniądza:

- pełnowartościowy (kruszcowy),
- papierowy (banknoty) i metalowy (monety),
- bezgotówkowy (czeki),
- plastikowy (karty płatnicze i kredytowe),
- elektroniczny.

OPIS LEKCJI:

Lekcja omawia podstawowe zagadnienia związane z historią i funkcjami pieniądza. W trakcie zajęć uczniowie szukają odpowiedzi na pytania – czy pieniądze są nam potrzebne, jaką rolę odgrywają w naszym życiu, dlaczego ludzie posługują się pieniądzem jako środkiem wymiany? Uczniowie zapoznają się również z wyglądem polskich monet i banknotów, uświadamiają sobie, że pieniądze są nieodłącznie związane z ludzkością i mogą być również źródłem wiedzy historycznej.

CELE LEKCJI:

Uczeń powinien:

- rozumieć pojęcie pieniądza,
- oceniać korzyści wynikające z przyjęcia pieniądza jako środka wymiany,
- określać, jakie funkcje pełni pieniądz,
- wiedzieć, jak wyglądają polskie monety i banknoty, którymi posługujemy się na co dzień.

POJĘCIA KLUCZOWE:

- monety,
- banknoty,
- złoty polski,
- pieniądz.

TREŚCI PROGRAMOWE:

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

Czytanie i słuchanie. Uczeń:

- sprawnie czyta teksty na głos i po cichu,
- określa temat i główną myśl tekstu.

Samokształcenie i docieranie do informacji. Uczeń:

- korzysta z informacji zawartych w encyklopedii, słowniku ortograficznym, słowniku języka polskiego (małym lub podręcznym), słowniku wyrazów bliskoznacznych.

Tworzenie wypowiedzi.

Mówienie i pisanie. Uczeń:

- tworzy spójne teksty na tematy poruszane na zajęciach – związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury,

- tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: opowiadanie z dialogiem (twórcze i odtwórcze), pamiętnik i dziennik (pisane z perspektywy bohatera literackiego lub własnej), list oficjalny, proste sprawozdanie (np. z wycieczki, z wydarzeń sportowych), opis postaci, przedmiotu, krajobrazu, ogłoszenie, zaproszenie, prosta notatka.

Historia i społeczeństwo

Państwo polskie za Piastów. Uczeń:

- opisuje panowanie Mieszka I, umiejscawiając je w czasie i używając pojęć: plemię, gród, drużyna, książę,
- opowiada historię zjazdu gnieźnieńskiego, uwzględniając postaci: św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III,
- wskazuje na mapie Kraków i państwo Kazimierza Wielkiego, umiejscawiając je w czasie,
- opowiada o panowaniu Kazimierza Wielkiego z uwzględnieniem powstania Akademii Krakowskiej i ucztu u Wierzyńka.

Jadwiga i Jagiełło. Uczeń:

- charakteryzuje osobę Jadwigi i wymienia jej zasługi dla kultury polskiej,
- opowiada o przyczynach i skutkach bitwy pod Grunwaldem.

Dwór Jagiellonów. Uczeń opisuje życie dworskie na Wawelu w okresie panowania Jagiellonów, (...)

METODY:

- praca z tekstem,
- praca w grupach,
- dyskusja,
- elementy burzy mózgów,
- krzyżówka, puzzle.

MATERIAŁY POMOCNICZE:

Nr 1 – bajkowa krzyżówka

Nr 2 – puzzle

Nr 3 – fragment książki Carla Collodiego „Pinokio”

Nr 4 – ćwiczenie „Polskie banknoty”

CZAS:

2 godziny lekcyjne

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Na początku lekcji zaproponuj uczniom, aby, pracując w parach, rozwiązali bajkową krzyżówkę (materiał pomocniczy nr 1) i odczytali hasło.
2. Podaj temat oraz cele lekcji. Zaproponuj uczniom krótkie ćwiczenie – poproś, aby wyobrazili sobie, że przenieśli się do kraju, w którym nie ma pieniędzy. Porozmawiaj, jak wyglądałoby życie mieszkańców tego państwa. Poproś o podawanie skutków takiego stanu. Zapisuj wszystkie na tablicy. Na tym etapie wypowiedzi uczniów nie powinny być oceniane i selekcjonowane. Podsumowując, zwróć uwagę, czy wśród wymienionych przez uczniów pomysłów przeważają skutki pozytywne, czy raczej negatywne.
3. Odwołując się do wypowiedzi uczniów, podkreśl, że w wielu społecznościach i kulturach odbywała się – i często nadal odbywa – wymiana towaru na towar bez użycia pieniądza. Taka wymiana jest nazywana barterem. Ludzie wymieniali i wymieniają żywność za narzędzia, surowce za tkaniny, skóry zwierząt za zboże. Ale barter jest trudny i kosztowny. Trzeba szukać ludzi, którzy chcą się wymienić posiadanymi rzeczami. Proces wymiany jest skomplikowany również dlatego, że trudno określić wartość towaru. Czy świeża ryba jest warta kawałek materiału na odzież? Czy raczej potrzeba dziesięciu ryb, by zamienić je na materiał? Problemy te rozwiązuje pieniądź.
4. Wyjaśnij uczniom, że za chwilę dowiedzą się więcej o pieniądzu – jego historii, cechach i funkcjach. Poproś uczniów, aby dobrali się w 4-osobowe grupy (np. uczniowie siedzący w sąsiadujących ze sobą ławkach tworzą grupę). Rozdaj zespołom zestawy pociętych puzzli – po jednym zestawie na grupę (materiał pomocniczy nr 2). Zadaniem uczniów jest ułożenie z puzzli tekstu dotyczącego pieniądza. Poinformuj uczniów, że powinni wykorzystać wszystkie kostki z zestawu. Gdy grupy skończą pracę, poproś przedstawicieli o odczytanie kolejnych zdań na głos. W ten sposób sprawdzicie, czy puzzle zostały prawidłowo ułożone. Później warto pokazać uczniom cały tekst, np. rozdając grupom kopie całej karty pracy. Podsumowując ćwiczenie, zwróć uwagę, że pieniądzem może być wszystko, cokolwiek ludzie zaakceptują w tej roli. Nie zawsze pieniądzem były banknoty i monety, jak obecnie. Rolę pieniądza pełniły różne rzeczy, np. sól, herbata, muszki, zwierzęta, bursztyn, suszone ryby, różne metale, tytoń, paciorki, kość słoniowa. Zaznacz, że współcześnie coraz częściej funkcje pieniądza pełni tzw. pieniądź plastikowy, czyli karta.
5. Zapytaj uczniów, czy słyszeli o drewnianym pajacyku o imieniu Pinokio, czy znają jego historię? Porozmawiaj krótko o znanych im przygodach Pinokia i skojarzeniach związanych z tą postacią.
6. Po krótkim wstępie przeczytaj (lub poproś o to ochotników) fragment książki Carla Collodiego „Pinokio”, opisujący jedną z przygód pajacyka (materiał pomocniczy nr 3). Poproś o uważne słuchanie tekstu. Następnie porozmawiaj z uczniami o opisanej sytuacji. Zapytaj – kogo spotkał Pinokio? Po co były mu potrzebne pieniądze? Jak chciał zdobyć potrzebną sumę pieniędzy?
7. Odwołując się do wcześniejszych wypowiedzi uczniów, tekstu puzzli i przeczytanego fragmentu literackiego, omów funkcje pieniądza:
 - jako środka płatniczego – jest powszechnie akceptowanym środkiem płatniczym (w przeczytanym tekście soidy były powszechnie akceptowanym środkiem płatniczym – handlarz starzyzną za cztery soidy kupił od Pinokia elementarz, za które ten mógł kupić bilet do teatru),

- miernika wartości – wyraża wartość dobra lub usługi (bilet do teatru był wart cztery soldy),
 - środka przechowywania wartości, ponieważ można je wykorzystać w przyszłości – (gdyby Pinokio nie wydał pieniędzy uzyskanych ze sprzedaży elementarza, ale odłożył je na przyszłość, soldy byłyby środkiem tezauryzacji).
8. Zapytaj, jak nazywały się pieniądze, którymi posługiwano się w kraju Pinokia? Poproś o przypomnienie, jak nazywają się pieniądze, których używamy w Polsce? Na ile groszy dzieli się 1 złoty polski? Porozmawiaj o wyglądzie i nominałach polskich monet i banknotów. Możesz skorzystać ze strony internetowej Narodowego Banku Polskiego. Omawiając polskie banknoty, zwróć uwagę na postacie znajdujące się na nich. Porozmawiaj z uczniami o tym, kim były postacie umieszczone na banknotach? Zapytaj uczniów, co wiedzą o tych osobach?
9. W klasach V i VI możesz zaproponować uczniom wykonanie następującego ćwiczenia: podziel uczniów na 5 grup, poproś przedstawiciela każdego zespołu o wylosowanie jednego polskiego banknotu (10 zł, 20 zł, 50 zł, 100 zł, 200 zł lub 500 zł). Rozdaj grupom schemat (materiał pomocniczy nr 4) i poproś, aby korzystając z wiadomości z lekcji historii i społeczeństwa oraz dostępnych materiałów, uzupełnili schemat informacjami dotyczącymi postaci, która znajduje się na „ich” banknocie. Po wykonaniu pracy poproś przedstawicieli grup o prezentację efektów na forum klasy. Sprawdzaj poprawność wykonania ćwiczenia, wyjaśniaj i dopowiadaj w razie potrzeby. Zwróć uwagę uczniów na odwrotne strony banknotów 10- i 20-złotowych, na których przedstawiono odpowiednio wizerunki denara – monet srebrnych z okresu panowania Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Podkreśl, że denar Mieszka I był pierwszą polską monetą, a jego emisja zapoczątkowała całą historię monetarną Polski. Okres denarowy w Polsce trwał przez następne trzy stulecia.
10. Zaproponuj uczniom, aby w domu wybrali jedną dowolną postać historyczną lub współczesną, której wizerunek chcieliby umieścić na monecie lub banknocie. Poproś, aby poszukali informacji o tej osobie, a następnie napisali krótkie uzasadnienie swojego wyboru.

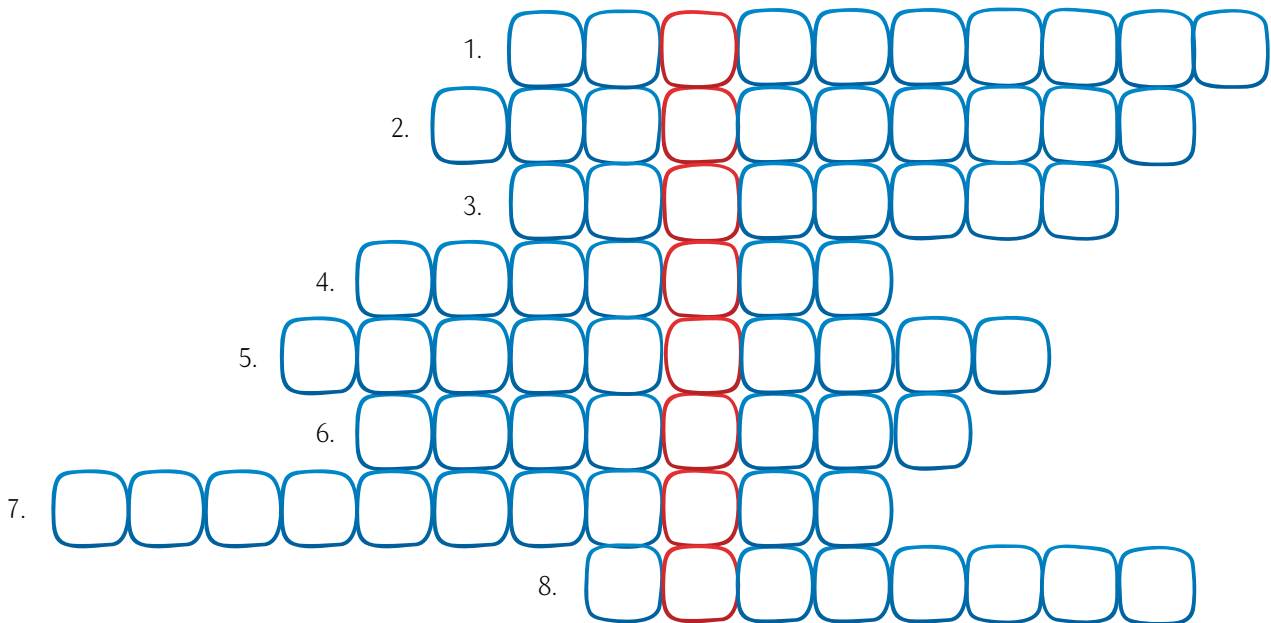
MATERIAŁY POMOCNICZE:

Materiał pomocniczy nr 1:

Krzyżówka

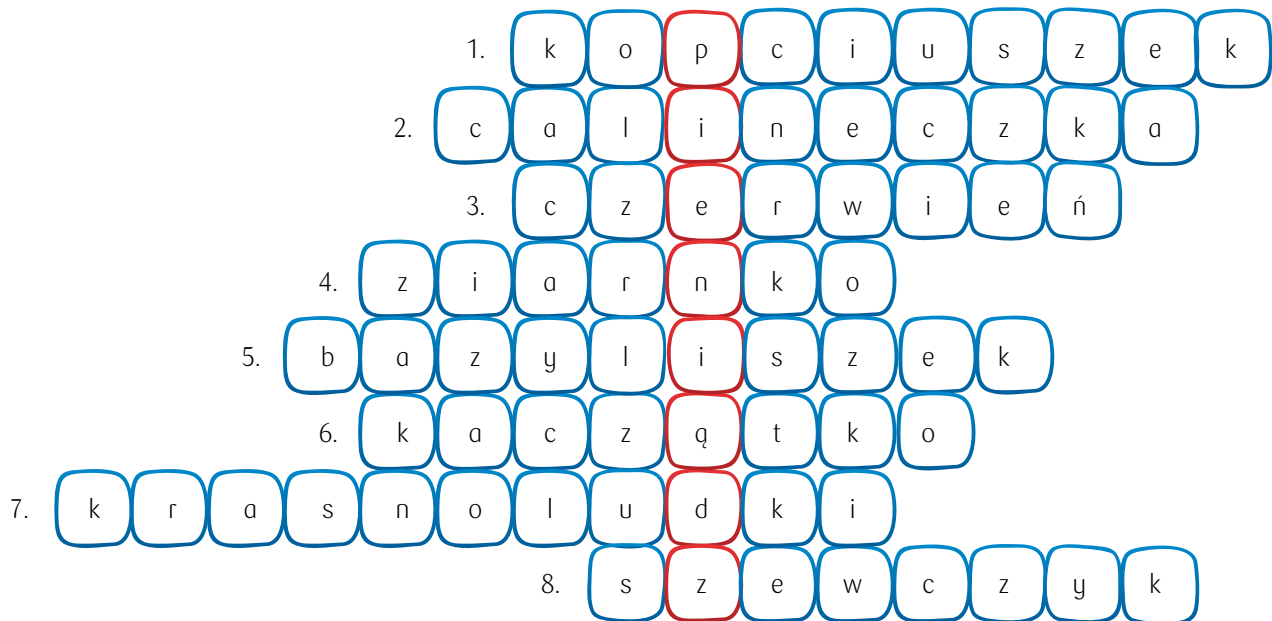
Sprawdźcie, czy znacie i pamiętacie bajki, odgadnijcie kolejne hasła, wpiszcie je w odpowiednie miejsce w krzyżówce. Litery utworzone w zaznaczonej kolumnie utworzą hasło.

1. Zgubiła na balu szklany pantofelek
2. Malutka dziewczynka mieszkająca w łupince orzeszka
3. Kolor ubrania Kapturka
4. grochu, przeszkadzało Księżniczce się wyspać
5. Zabijał wzrokiem
6. Brzydkie, które wyrosło na pięknego łabędzia
7. W ich domu mieszkała Królowa Śnieżka
8. Zawód Dratewki

Hasło:

Rozwiązanie:

Materiał pomocniczy nr 2:

Puzzle

Pracując w grupie, ułóżcie z puzzli tekst dotyczący pieniądza. Wykorzystajcie wszystkie kostki z zestawu.

<p>W historii ludzkości pieniądz miał bardzo różne formy. Płacąc za dobra w różnych miejscach na ziemi,</p> 	<p>używano rozmaitych towarów i przedmiotów, które pełniły rolę pieniądza. Pieniądzem były na przykład: sól,</p> 	<p>herbata, muszki, zwierzęta, bursztyn, suszone ryby, różne metale, tytoń, paciorki,</p> 	<p>kość słoniowa, papierosy. Wyraz płacić pochodzi od płątów Inu</p>
---	--	---	--

używanych
w czasach
prastawiańskich
jako środek płatniczy.

Pieniądzem
może być

wszystko, cokolwiek
ludzie zaakceptują w tej
roli. Szczególnie istotne
jest, żeby

Pieniądz umożliwia
przechowywanie
wartości

i oszczędzanie.
Dzięki pieniądżom
ludzie mogą odłożyć
część dochodu i wydać
go dopiero
w przyszłości, wiedząc,

że oszczędności
nie stracą swojej
wartości.

Pieniądz mierzy też
płatności odroczone,
czyli takie, które mogą
być wykonane później.
Jeśli kupiec

potrzebuje środków,
by za nie zakupić
towary, którymi będzie
handlował w przyszłości,
może zaciągnąć
pożyczkę.

W Polsce pieniądz
pojawił się około 980 r.
Pierwszym władcą,

który wybił polskie
monety (denary)
był Mieszko I.

W kolejnych wiekach
na ziemiach polskich
używano wielu różnych
monet – płacono

dukatami, groszami,
szelągami, talarami,
tynfami, a wreszcie

od 1654 r. – złotymi.

Dopiero w XVII wieku
oprócz monet zaczęto
na świecie używać
pieniądza

papierowego
(banknotów),
co było związane
z rozwojem

banków.

Materiał pomocniczy nr 3:

Fragment książki Carla Collodiego „Pinokio”

[Pinokio] wreszcie dotarł do wielkiego i gęsto zaludnionego placu. Gapie tłoczyli się wokół cyrkowego namiotu, zbudowanego z drewna i kolorowej tkaniny.

- Co to za namiot? - spytał Pinokio napotkanego chłopca.
- Wszystkie informacje są na afiszu, przeczytaj, to się dowiesz.
- Chętnie to uczyniłbym, ale właśnie dzisiaj nie umiem czytać.
- Ach ty kapuściana głowo! Przeczytam ci. Na tym plakacie ognicie czerwone litery tworzą napis:
WIELKI TEATR MARIONETEK.

- Czy długo już trwa przedstawienie?
- Dopiero się zaczyna.
- Jaka jest cena biletu?
- Cztery soldy.

Pinokio, gnany chęcią obejrzenia przedstawienia, stracił poczucie przyzwoitości i zupełnie niezważony spytał obcego chłopca:

- Czy pożyczysz mi do jutra cztery soldy?
- O tak z miłą chęcią, ale właśnie dzisiaj nie mam pieniędzy - zakpił z Pinokia chłopiec.

- Może dałbyś cztery soldy za mój kubrak? – zaproponował pajacyk.
 - A do czego byłby mi potrzebny papierowy kubraczek, który rozklei się przy pierwszym deszczu?
 - A może wziąłbyś moje buty?
 - Nadają się tylko na podpałkę.
 - A jak ci się podoba moja czapeczka?
 - Czapeczka ze skórki chleba – to doprawdy znakomita oferta, ale tylko dla myszy.
- Pinokio kręcił się, jakby stał na rozżarzonych węglach. Miał w zanadru jeszcze jedną propozycję, ale nie miał odwagi jej złożyć. Zastanawiał się, wahał. W końcu się zdecydował:
- Czy dasz mi cztery soldy za ten nowiotki elementarz?
 - Jestem dzieckiem i niczego nie kupuję od dzieci – odrzekł mały chłopiec [...]
 - Ja mogę dać cztery soldy za ten elementarz – zaproponował handlarz starzyzną, który był świadkiem rozmowy. Elementarz zmienił właściciela.

Źródło: Carlo Collodi „Pinokio”, wyd. Zielona Sowa, Kraków 2009, s. 25.

Materiał pomocniczy nr 4:

Schemat „Polskie banknoty”

Przyjrzyjcie się uważnie wylosowanemu banknotowi – czyj wizerunek znajduje się na banknocie? Przypomnijcie sobie z lekcji historii lub poszukajcie w dostępnych materiałach, jakie ważne wydarzenia, miejsca, daty wiążą się z postacią umieszczoną na banknocie. Uzupełnijcie schemat.

